

Put ka pravdi

PORTRET

POTISKUJEMO RAZMIŠLJANJA O RIZICIMA

DRAGOLJUB ALBIJANIĆ SUDIJA POSEBNOGODELENJA ZA ORGANIZOVANI KRIMINAL
OKRUŽNOG SUDA U BEOGRADU

Dragoljub Albijanić, tridesetosmogodišnji sudija Posebnog odeljenja za organizovani kriminal Okružnog suda u Beogradu nedavno je dospeo u žihu javnosti presudom koju je izrekao u "slučaju Stambolić". U njoj su prvi put odredjene kazne od 40 godina zatvora za neke poznate aktere dramatičnih dogadjaja iz devedesetih a koji su dobili svoj sudski epilog.

Kakav je Vaš stav u odnosu na specijalizaciju materije organizovanog kriminala, mišljenja su podeljena?

Kad imate tako veliki problem kao što je organizovani kriminal, onda morate da tražite neko efikasno rešenje. Tako su počeli Italijani, a originalan je i kanadski primer. Tek kada su rešili problem i doveli ga u granice podnošljivog, za njih zadovoljavajućeg, takve procese vratili su u redovne tokove pravosudja, što će se verovatno i u Srbiji desiti jednoga dana. Koncentracija organizovanog kriminala koja je dramatično opterećivala društvo, kakvu smo mi imali ovde, činila je opravdanom nameru da se formira posebno odeljenje suda, specijalno tužilaštvo, da u zakoniku o krivičnom postupku predvidite posebne odredbe postupka koje će rešavati odredjena pitanja, na primer pitanje položaja svedoka saradnika, koga je zakon potpuno amnestirao od krivičnog gonjenja. To je realnost s obzirom na stepen kriminalizacije društva, i tek u sledećoj fazi njegovog sazrevanja, mogu se korigovati odredbe o svedoku saradniku, na primer, smanjivati mu kaznu, kao što je slučaj u Italiji i u Americi. Međutim, poslednjih godinu i po dana izloženi smo konstantnom pritiscima koji dolaze sa svih strana i kada je reč o samom sudjenju ali i o komentarima o radu sudija i presuda,. Sud postupa po javnoj tužbi, odnosno drži se njenih okvira, a s druge strane imate odbranu koja stalno napada, izjave advokata, i to je u neku ruku normalno, ali i brojna saopštenja različite prirode, izjave političara, ministarstava, nekad i ona čija oblast interesovanja nije pravosudje. Neretko nailazimo na obećanja i priče koje pogoduju javnosti, prave se trenutne političke kalkulacije, nekad i po cenu potpune diskreditacije pravosudja. Ja verujem u institucije ove zemlje, u poboljšanje kvaliteta njihovog delovanja i stoga ne mogu da prihvatom ovakve reakcije. Možda grešim ali autoritet suda moramo stvarati svi. I mi u pravosudju ali i oni van njega.

Za ova sudjenja postoji veliko interesovanje javnosti. Zar nije uobičajeno da se očekuju neki komentari, koje vi nazivate pritiscima. Konačno, i predsednik Vrhovnog suda Srbije pita – zašto toliko traje sudjenje za ubistvo premijera?

Ja se potpuno slažem da javnost mora da bude obaveštena, pogotovo u ovim predmetima, ali i u onim drugim, redovnim postupcima u opštinskim i okružnim sudovima. Dešavalо mi se da kao sudija okružnog suda čitam članke sa mojih sudjenja koji su bili veoma interesantni za javnost. Ali jedno je iznošenje saopštenja o tome šta se radi, dokle se stiglo, šta je ko rekao, ko je saslušan, a drugo je kad novinari, političari i mnogi drugi komentarišu da li je to dobro ili nije dobro, da li je trebalo ovako ili onako, zašto je uradjeno tako a ne ovako, zašto već nije urađeno a trebalo je da bude itd. Po meni, to je nedopustivo. Ja sam imao prilike da sa novinarima pričam na tu temu, mislim da nije u redu da se javno iznose procene onoga šta je urađeno, kao ni onoga šta treba da se uradi i procene onoga kako će biti, ali opet bih rekao da to vredi i za političare i one koje vi zovete pravni eksperti. Postoji zakonom utvrđena procedura ko može da ocenjuje presude, a javnost, političari i eksperti, po mom mišljenju, mogu da analiziraju pojave u pravosudju, ali ne i da donose konkretne ocene o konkretnim predmetima. U ovom trenutku to verovatno ne može da se potpuno spreči, ali mislim da bi trebalo naći načina da se ova pitanja precizno definišu i urede, u cilju zaštite institucija.

Zašto je to tako veliki problem kad čak i postoji zakonska odredba koja kaže da javne ličnosti treba da se uzdržavaju od komentiranja sudskog postupka? Konačno, do sada nije zabeležen primer da je neko regovao na takve komentare u skladu sa svojim ovlašćenjima, a procentualno gledano najčešće sa takvim komentarima u javnost izlaze političari.

To je pitanje za tužilaštvo. Ali, ipak, da ne budem isključiv, mislim da se radi o nedovoljno formiranoj pravosudnoj kulturi. Ako ljudi ne znaju, ili ne mogu da osete do koje granice mogu da pričaju ili treba da pričaju, to je onda problem koji teško može da se prevaziđe bez uvodjenja nekih konkretnijih, rekao bih,

korenitijih mera. Tu zakonsku odredbu zna mali broj ljudi, a oni koji znaju tumače je onako kako njima odgovara. Znači, tužilaštvo bi moralo da bude taj organ koji će da reaguje i da skrene ljudima pažnju na to o čemu pričamo. S druge strane, mislim da bi norma koju ste pomenuli trebalo da bude malo konkretnija i da predvidi odredjene sankcije za one koji je krše. Javnost je u predmetu koji sam nedavno presudio bila iskljucena samo za vreme saslušanja svedoka saradnika, mada smo i sa tog dela sudjenja imali komentare u sredstvima javnog informisanja! Kako- ne znam!

Da li je to sankcionisano?

Ne, i to je prošlo nekažnjeno. To je stvar o kojoj tuzilaštvo treba da vodi računa, mi možemo samo da skrenemo pažnju, i to smo činili mnogo puta, kako u ovom, tako i u drugim predmetima o kojima je javnost često polemisala. Uzakivali smo da se nekorektno izveštava, da se iznose neprimereni komentari, da se predviđa ishod postupka, čime se formira mišljenje u javnosti o tome šta treba da se očekuje od ovog ili onog postupka. To je potpuno nedopustivo. Znate, jedna stvar, jedan dokaz u postupku može potpuno da preokrene tok procesa, pa ćete možda doneti sasvim drugačiju odluku od one koju, na prvi pogled, javnost očekuje. Posledica je da javnost bude razočarana, uz otvaranje svakojakih priča. Da zaključim: svestan sam potrebe javnosti da bude istinito i pravovremeno informisana o ovakvim slučajevima, smatram da je ona saveznik pravde, ali treba naći meru.

Vi ste svakako upoznati da i novinarstvo ima zakonitosti svoje profesije, da mora da vodi računa o interesovanju i interesu javnosti?

Svakako, ali te zakonitosti novinarske profesije treba da se usklade sa zahtevima profesionalnog pravosudja. Neophodni su određeni limiti i korektivi u izveštavanju, ili bolje rečeno neka pravila, u interesu kvaliteta sudovanja. Nekorektno izveštavanje ide najčešće na štetu postupka. Kada bih vam samo pokazao isečke iz novina sa mojih sudjenja, videli biste neverovatne stvari: i uvredljive, i provokativne, i tačne, i korektne. I sve to u najrazličitijim novinama, a sada ne bih želeo da ulazim u to da li bi se neki od priloga mogli podvesti pod tzv. "žutu štampu".

Čitate li takvu štampu?

Da ,zato što me interesuje kakva se slika i u takvoj javnosti stvara o onome što radimo.

Ne mogu a da Vas ne podsetim na dan kada ste izricali presudu za ubistvo Ivana Sambolića i pokušaj ubistva Vuka Draškovića. Medija centar je bio prepun novinara i kada ste saopštili presudu prolomio se aplauz. Da li znate za to, da li Vam je neko rekao za tu reakciju novinara?

Ne, nisam za to čuo. Nisam često u prilici da razgovaram sa vašim kolegama, malo njih poznajem i kontaktiramo krajnje zvanično. Dok je trajao postupak bio sam maksimalno usredsredjen na njega. Predmet je sam po sebi složen, težak, a kada su još oči javnosti toliko uperene u vas, naravno da to povećava vašu pažnju, energiju i koncentraciju.

Ali sada, kad znate za tu reakciju, zanima me kako je tumačite ?

Šta da vam kažem? Ako je bilo aplauza, to je, nadam se, rezultat pravičnog, korektnog i profesionalnog postupanja mojih kolega i mene u ovako složenom predmetu.

Da li se u slučaju vaše presude može govoriti i o zadovoljenju pravde? Da li su se u njoj stekli pravo i pravda?

Naš stav smo izrekli kroz presudu. Cilj našeg posla i rada je bio upravo to da donešemo pravednu odluku na osnovu dokaza koje imamo. Presuda, podsećam ,nije pravnosnažna, ona se još radi ,što praktično znači da je postupak još u toku, pa ne mogu, a i neću da govorim o tom predmetu. Mogu da vam pričam o tome šta je bio naš cilj, a to je da postupak od početka do kraja vodimo pravedno, pravično, korektno i zakonito, da ne može niko da nam stavi nikakvu ozbiljnu primedbu. U takvom procesu moguće su greške ali one ne smeju da budu kardinalne, ne smeju ni na jedan način da ugroze krivični postupak. Dakle, naš cilj je bio da postupak što bolje teče i da donešemo odluku na osnovu izvedenih dokaza, kakva god ona bila ,ali i da mi budemo sigurni u ono što smo uradili. Mislim da je sudjenje proteklo korektno, i da smo na kraju doneli pravednu odluku, isključivo na osnovu dokaza sa kojima smo raspolagali. Naravno, uvek ima onih koji dele naše mišljenje i onih koji ga ne dele, dok je suda uvek će tako i biti. Konačno, kako se već poslovčno kaže- iz suda nikada svi ne izadju zadovoljni. Po nama, nepričasnom primenom prava, zadovoljena je pravda. Ali, Vrhovni sud će reći da li smo nešto pogrešili ili ne. Bilo je tu i nekorektnih i žučnih zamerki, pa i onih koje su zasluživale našu opomenu .

Javnost se nedavno podelila oko sudije Bojana Mišića koji ni posle četiri meseca nije napisao

presudu za slučaj "Ibarska magistrala". I vi još pišete presudu za vaš predmet. Iako esnafska i stručna javnost kaže da je zakonski rok za pisanje presude nedopustivo mali, laici su ostali u ubedjenju da bi to moglo i malo brže da se uradi.

Skrenuo bih vam pažnju da ovaj predmet ima pet hiljada strana, a od toga su 2.300 strana transkripti. Negde oko 1.000 strana odnosi se na istražni postupak, a tu je i još oko 1500 strana spisa predmeta van transkriptata. To je ogroman materijal koji je trebalo savladati i za to je potrebno mnogo vremena, rada i koncentracije.

Pri kraju je izrada ove presude, ali ne mogu da kažem ni rok kada će biti gotova, ni koliko će biti obimna. Rekao sam vam koliko je predmet obiman. Ne bih htio da zvučim neskromno, ali malo ljudi se u istoriji srpskog pravosudja suočilo sa ovako teškim predmetom. Sticajem okolnosti, živimo u vremenu u kome se ukazala potreba da se sudi za ovako kompleksne predmete, a čitav teret je pao na nas devetoro sudija Posebnog odjeljenja i još trojicu istražnih sudija. U jednom takvom predmetu, teoretski je nemoguće da vi napišete presudu za 15 dana. Zakonski rok je 8 dana, a u težim predmetima 15 dana. Kada je zakonodavac pisao zakon, verovatno mu nije padalo na pamet da će se nekada pojaviti ovakvi predmeti. Čak i u redovnim postupcima vrlo su retke sudije koje uspevaju da napišu presudu u tom roku. Podsetio bih da u Okružnom судu sudije imaju u proseku 100 predmeta. Zamislite da sam već napisao presudu za jedan ovako obiman predmet i šta biste vi o meni pomisili? Zar to ne bi pobudilo sumnju da sam je doneo mnogo pre nego što sam je formalno saopštili, ili da sam je uradio pogrešno, kada znate svu težinu i složenost predmeta? Nemoguće je da vi pet hiljada strana sažmete u presudu za petnaest dana. I pitam, koji je to razuman rok? To je relativna stvar. Po meni je bolje i prekoracići rok ali uraditi kvalitetnu presudu, nego uraditi taj posao lošije i brže. A da li će neko od nadležnih iskoristiti svoje diskreciono pravo i pokrenuti, povodom te navodne sporosti, nekakav postupak - to je njegova legitimna stvar. Ja bih voleo da mi se ukaže prilika da one koji ne misle kao ja upitam: da li bi oni mogli da urade presudu za petnaest dana i koji bi za njih bio razuman rok? I tu ćete, opet, imati ljudi koji će vas razumeti i one koji neće. O koliko obimnim predmetima se radi neka posluži sledeći primer: u tom predmetu saslušano je preko 60 svedoka, veštaka i oštećenih, a saslušanje samo jednog svedoka saradnika zabeleženo je na 150 strana.

Ipak ,da li je specifična težina predmeta koji ste vodili samo u ovome što ste mi naveli?

Naravno da nije. U pitanju je, pre svega, sama težina krivičnih dela za koje je zaprećena najstroža kazna, a zatim i značaj samih dogadjaja koji su predmet sudskog postupka: ubijen je bivši predsednik Srbije, Ivan Stambolić, pokušano je ubistvo lidera jedne značajne političke stranke, a na optuženičkoj klupi su se našli čelnici ljudi državnih organa iz vremena tadašnje vlasti. Oba dogadjaja su pobudila ogromno interesovanje javnosti. Zato su i tužilaštvo i odbrana bili zainteresovani da svoj posao urade što kvalitetnije. Tokom sudjenja dogadjalo se da 22 advokata budu u sudnici, za 10 optuženih, od kojih se dvojici sudi u Hagu, Milošoviću i Pavkoviću. Publika koja prati sudjenje bila je brojna. Sve je to izazivalo veliku tenziju u sudnici ali su svi – sud, tužilac i odbrana - koristili svaku mogućnost da svoj posao što bolje urade.

Sudeći u ovom predmetu, da li ste imali osećaj da se pred vama razotkriva jedan, možda i najintrigantniji deo novije srpske istorije? Da li ste saznali i nešto što će za ostale ostati tajna? Konačno, i tužilac Vitorović je rekao da je to bio politički proces i da se sudilo bivšem režimu.

To što sam ja video, to nije nikakva tajna. Možda sam samo pre drugih video odredjene stvari. Pripremajući se za sudjenje iščitao sam predmet nekoliko puta, pročitao sam dokaze na osnovu kojih je tužilaštvo zasnovalo optuženje, pa sam pre drugih saznao, video, uočio neke stvari. Ali, sve je to mogla da vidi i javnost na suđenju i preko novinskih izveštaja. Da li se ovde možda ispisivala istorija - o tome ću možda razmišljati jednog dana kad presuda o ovom predmetu, moja ili nečija druga, postane pravnosnažna. Nisam ni imao vremena, a nisam ni želeo da razmišljam o tome. Trudio sam se da što bolje vodim postupak i da se za njega pripremim kao bi se što bolje odvijao. Sudsko veće je zauzelo stav da se sudilo konkretnim ljudima, za konkretna dela. Da li se sudilo režimu Slobodana Miloševoća, da li će to neko tako shvatiti, ili neće - to će vreme pokazati. Na optuženičkoj klupi su bili konkretni ljudi, optuženi za konkretna dela i to je ono što smo videli u prvom planu. A kakve to političke konotacije može da ima, ili će imati, u to ne želim da ulazim. Sudske presude nisu istorija već predstavljaju osnov da je istoričaru pišu.

Sudjenja za organizovani kriminal i ratne zločine spadaju u suđenja visokog rizika. Da li ste se, na bilo koji način, suočili s tim?

Zbog sudjenja nisam imao nikavih neprijatnih situacija. Rizik nisam osetio na svojoj koži, ali sam ga svestan. Potpuno je realno da ovakva sudjenja imaju veću dozu rizika nego neka druga, jer su u pitanju ozbiljna krivična dela iz domena organizovanog kriminala. Moj stav je da se čovek izlaze manjem stepenu rizika ako profesionalno radi svoj posao. Toga smo se držali moje kolege iz veća i ja. Mislimo da niko ne može da nam prebací da smo uneli nešto lično, ili izašli iz okvira struke. Mislim da nijednoj strani nisu

povređena neka prava i da bih ja sad trebalo da osećam veći rizik nego što on to objektivno jeste. Meni se, doduše, događalo i u Okružnom sudu ,u redovnim postupcima, da tokom sudjenja okrivljeni prete. Toga ima i u opštinskim sudovima, pa i u Vrhovnom sudu. Sudijski posao po definiciji spada u rizične poslove. To je nešto sa čime se mirite kad krenete da radite ovaj posao. Mi u ovom sudu, koji ,eto, ustalilo se i za nas i za vas novinare, zovemo Specijalni, ne razmišljamo o tome. Radimo svoj posao i potiskujemo takva razmišljanja.

Iako su predmeti iz vašeg suda i teški i komlikovani, presude se izriču relativno brzo, već skoro posle dve godine. To govori i o vašoj odgovornosti prema poslu kojim se bavite i o odgovornosti suda opšte. Jer,sudjenja pred redovnim sudovima traju, za banalnije stvari, mnogo duže nego vaša?

Odgovornost suda i sudija mora da postoji.Ali, na naš posao se ne može gledati samo kroz brojke. Mnogo je prepreka da biste ostvarili i kvalitet i kvantitet, veliki je broj predmeta u radu u sudovima, struktura predmeta je različita,nisu svi podjednako teški. Vremena se menjaju, a zakoni po pravilu kasne za tim. Za dobar zakon treba dosta vremena, a realna situacija se opet promenila. Kada sam postao sudija Okružnog suda primio sam 28 predmeta u rad. Naredne godine broj se povećao na 50. A sada sudija ima 100 predmeta. Mnogo je razloga zbog kojih sudovi nisu efikasni. Problem ne smemo gledati crno-belo ,on je kompleksniji, a najgore je kada se svede samo na brojke. Na predmetu o kome smo razgovarali radio sam dve godine, i istovremeno sam bio član veća u još pet predmeta. Nekada smo mesečno provodili po četiri nedelje u sudnici. Pomenuo bih iskustvo sa nedavnog stručnog seminara u Americi, gde se 90% predmeta rešava nagodbom. Neke stvari bismo mogli da preuzmemos od njih i prilagodimo ih našem zakonodavstvu .Znam da je javnost nezadovoljna radom sudova, ne kažem da nema odgovornosti sudija u pojedinim slučajevima, ali najveći broj njih mukotrpno i profesionalno radi svoj posao.

Ako se za zakone kaže da kasne za potrebama društva, za organizovani kriminal vredi da ide čak i deceniju ,dve ispred društva i da ga je nemoguće suzbiti bez dobre regionalne saradnje. Kakva su vasa praktična iskustva?

Bio sam član veća u jednom predmetu u vezi sa trgovinom ljudima. U našem odeljenju ima nekoliko takvih predmeta .Kada je izvršenje krivičnog započeto u jednoj, a završeno drugoj zemlji, bez regionalne saradnje pojedina krivična dela se ne mogu uspešno procesuirati. Zemlje, naročito susedne, moraju da prave zajedničke planove i akcije, posebno u pretkrivičnom postupku. Ponovo ču da iznesem jedan od utisaka sa nedavnog stručnog boravka u SAD: njihovo interesovanje za organizovani kriminal kod nas je veliko, ali ne, kako mnogi misle, iz političkih razloga, već zato što strahuju od tog transnacionalnog elementa.

Organizovani kriminal je, nema sumnje, uzeo maha. Da li je broj predmeta u Specijalnom sudu adekvatan njegovoj rasprostranjenosti? Stekao se utisak da se u jednom trenutku stalo sa optuženjima.

Nikada i nigde broj procesuiranih slučajeva ne daje realnu sliku o rasprostranjenosti organizovanog kriminala. U Italiji su, na primer, uprkos dugogodišnjoj borbi svesni da su iskorenili svega pet do deset odsto organizovanog kriminala. Rekao bih da je Srbija otišla korak dalje. Ipak, moramo još mnogo toga da naučimo od modernijih pravosudnih sistema.

Ima li korupcije u pravosudju?

Kod nas je česta priča o korupciji. Siguran sam da je nema više nego u drugim segmentima društva, ali je zbog bipolarne prirode pravosudja, pre svega u gradjanskim sporovima, izloženo kritici i spekulacijama. Dakle, mislim da je imao mnogo manje nego što se o njoj priča.